

Biblioteca ASTRA,
Corpul B

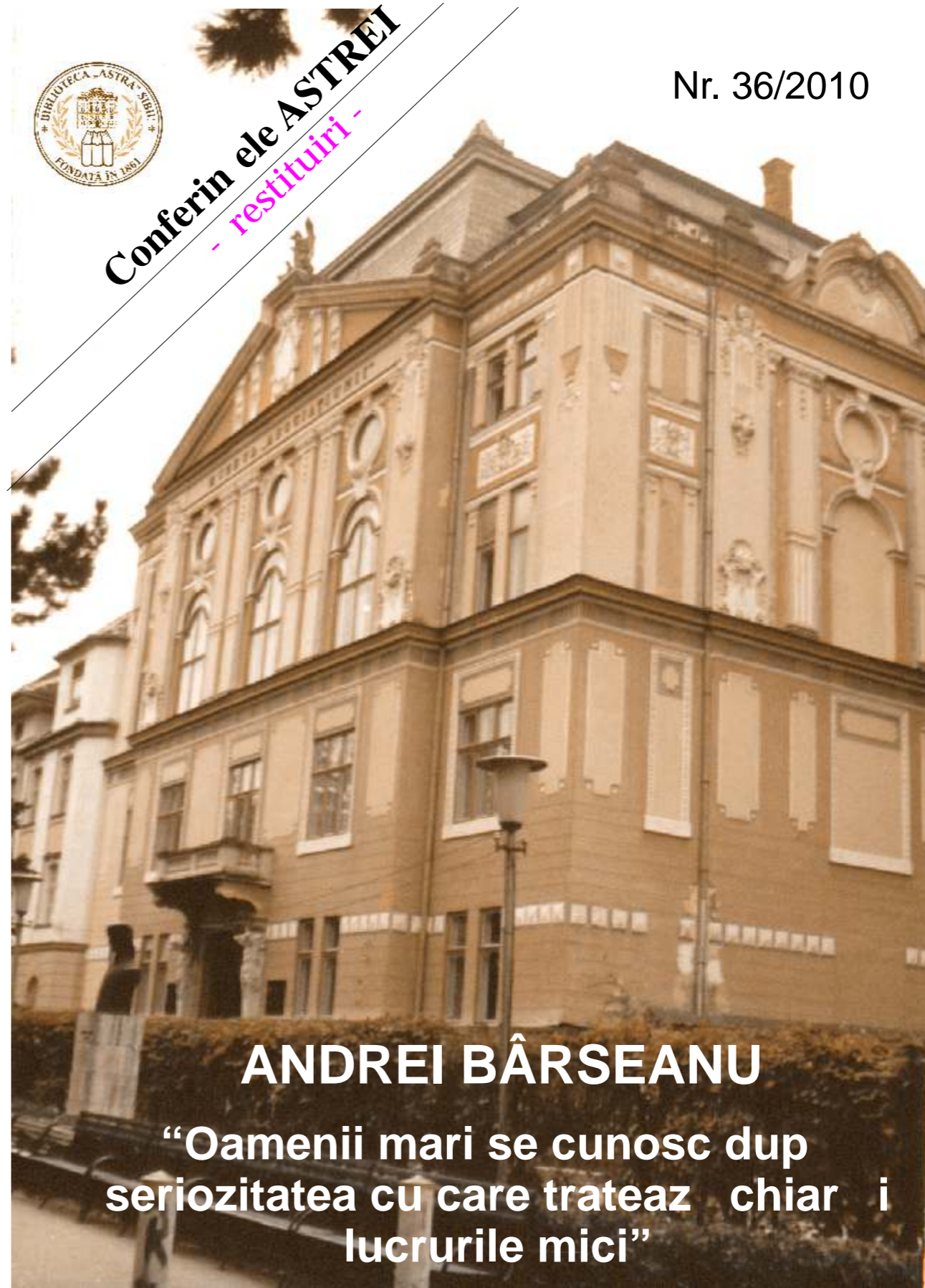

Foto: Daniela Rusu

Conferințele ASTREI
- restituiri -

Nr. 36/2010

ANDREI BÂRSEANU

“Oamenii mari se cunosc după
seriozitatea cu care tratează chiar și
lucrurile mici”

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințe restituiri:

ANDREI BÂRSEANU: „*Oamenii mari se cunosc după seriozitatea
cu care tratează chiar și lucrurile mici*”

Coordonatorul colecției: Onuc **Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: Daniela **Rusu**
Editor: Ioana **Butnaru**
Tehnoredactare: Maria **Bădilă**
Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

**CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU
BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU**

Str. G. Barițiu, nr. 5-7, cod 550178
Sibiu, ROMÂNIA
Tel.: +40 269 210551, +40 369 561731, fax: +40 269 215775
Web: <http://www.bjastrasibiu.ro>, e-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Andrei Bârseanu
1858-1922

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i> (nr. 1)
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i> (nr. 2)
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i> (nr. 3)
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i> (nr. 4)
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i> (nr. 5)
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931-</i> (nr. 6)
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i> (nr. 7)
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007	(nr. 8)
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i> (nr. 9)
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i> (nr. 10)
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i> (nr. 11)
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i> (nr. 12)
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i> (nr. 13)
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i> (nr. 14)
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i> (nr. 15)
George Banu	<i>Actorul european</i> (nr. 16)
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i> (nr. 17)
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i> (nr. 18)
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i> (nr. 19)
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i> (nr. 20)
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i> (nr. 21)
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i> (nr. 22)
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i> (nr. 23)

Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i> (nr. 24)
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i> (nr. 25)
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i> (nr. 26)
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i> (nr. 27)
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i> (nr. 28)
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i> (nr. 29)
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i> (nr. 30)
Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i> (nr. 31)
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i> (nr. 32)
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i> (nr. 33)
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...))»</i> (nr. 34)
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i> (nr. 35)
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i> (nr. 36)

Andrei Bârseanu

**„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care
tratează chiar și lucrurile mici”***

Vorbirea de deschidere

*ținută de viceprezidentul A. Bârseanu la adunarea generală a
Asociației,
în Sibiu, în 12 Octombrie n. 1909*

*Excelență, Înalt sfințite Părinte !
Doamnelor și Domnilor !*

Sunt abia 4 ani, de când Asociația noastră s'a întrunit mai pe urmă în acest oraș, cu prilejul deschiderii sărbătorești a clădirii, în care ne aflăm în aceste clipe. De atunci adunările generale ale însoțirii noastre culturale s'au ținut în 3 puncte extreme ale regiunilor locuite de Români în această patrie: în Brașov, în Bistrița și în Șimleul-Silvaniei.

* Transilvania, Sibiu, 1909, nr. 5, p. 369-381.
Titlul aparține editorului.
Textul păstrează ortografia vremii.

Dacă însă de astădată, în urma mai multor împrejurări, a trebuit să părăsim punctele mărginașe și să ne întrunim din nou la obârșia Asociației noastre, avem cel puțin mulțumirea, că putem fi din nou în locul acela, de unde a pornit acest izvor dătător de viață, menit a reîmprospăta sufletește întreg neamul nostru din această patrie, ne putem înfățișa mai cu înlesnire înaintea ochilor noștri sufletești figurile acelor bărbați vrednici, cari l-au scos la iveală și i-au dat curs prin veacuri și generații, le putem judeca mai bine intențiile, le putem prețui după cuviință meritele, și însuflețindu-ne de exemplul lor, vom căuta să urmăm și noi pe calea deschisă de dânșii. Îndeosebi avem prilej a ne aduce aminte de bărbatul acela epocal, căruia o parte mare din poporul nostru are a-i mulțami așa de mult, care a stat la leagănul Asociației noastre, ocrotind-o cu brațul său părintesc și arătându-i calea, ce avea să o urmeze în viitor, și dela nașterea căruia s'a împlinit nu de mult o sută de ani.

Eră înainte de aceasta cu aproape o jumătate de veac. Poporul nostru, trezit din «somnul cel de moarte» prin sguđuirea produsă de curentul electric al anilor vijelioși 1848/9, căută să-și asigure și el în această patrie o poziție vrednică de numărul și de destoinicia lui. Convins, că numai prin luminarea minții își poate croi un viitor mai fericit, el aduse pe altarul științei și al culturii jertfe neașteptat de mari pentru un popor abia scăpat de iobăgie, și pe timpul absolutismului de 10 ani, ce urmă după suprimarea Revoluțiunii, el ridică în toate părțile țării institute de învățământ mai mari și mai mici, care începură a lumina întocmai ca seara stelele pe cer. Teascurile, oprite atâta vreme pentru Români, începură a se pune în mișcare și ici colea începură a se ivi câte o cărticică, câte un calendar sau câte o gazetă românească. Întreaga viață socială, economică și culturală a poporului nostru se putea asemăna cu un părau, care simțind razele căldute ale soarelui de primăvară, își desbracă cojocul său de ghiață și pornește năvalnic, vesel și plin de încredere, la vale.

În acele clipite de redeșteptare națională o seamă de bărbați, cei mai mulți oameni tineri, voind a grăbi și mai mult sborul de înaintare al poporului lor și a întruni spre acelaș scop nizuințele neamului întreg, care lucraseră până acum izolate, se gândiră la înființarea unei însoțiri obștești românești, care să aibă ca scop sprijinirea tinerei literaturi naționale și răspândirea culturii în straturile cele mari ale poporului, și la care să poată lua parte ori care Român cu tragere de inimă pentru înaintarea neamului său, fără deosebire de stare socială și de confesiune.

Eră o idee nouă aceasta, o idee, care multora li-se va fi părut în timpul acela îndrăsneață și grea de îndeplinit, mai cu seamă știindu-se că împrejurările vitrege ale trecutului îi împărțise pe Români în două tabere, care rar avuseră prilegiu a se regăsi una pe alta, ca bunăoară în mărețele zile de primăvara anului 1848. Eră însă la tot cazul o idee fericită, o idee mântuitoare, care trebuie să ne fie program pentru toate timpurile, o idee, care în adevăr merită să fie adusă la îndeplinire.

Dar pentruca această idee să se poată întrupa, eră lipsă de o minte conducătoare, de un bărbat cu vază, care să ia în mâinile sale conducerea întreprinderii plănuite și care să mijlocească recunoașterea ei din partea autorităților politice mai înalte, ceeace nu eră ușor de obținut în timpurile acelea de guvernare aspră, când libertățile publice erau suspendate și când ori și ce mișcare socială sau politică eră urmărită cu ochi de Argus.

Privirile tuturor se îndreptară de sine în acele clipite spre marele Arhiereu Andreiu Șaguna, care dăduse dovezi așa de strălucite de bărbăție și de pricepere în vâlmășagul anilor 1848/9, care lucrase cu aceeaș energie în cursul Domniei absolutistice pentru înaintarea poporului său și a bisericii sale, și care se bucură de o trecere deosebită în cercurile cele mai înalte politice, cunoscut fiind ca unul din sfetnicii cei mai de încredere ai Coroanei.

Și Șaguna, înțelegând însemnătatea ideii, ce bătea la poarta vieții, nu stete un minut pe gânduri, ci îndată se puse în serviciul ei, cu toată bărbăția și cu toată seriozitatea, ce-l caracterizau. El puse numele său alături de al nemuritorului Arhiepiscop și Metropolit Alexandru Sterca Șuluțiu în fruntea petiției din 10 Maiu 1860, adresată Locotenenței transilvane și subscrisă de 171 bărbați de ambele confesiuni, preoți și mireni, prin care se cerea voie pentru ținerea unei adunări consultative în vederea întemeierii societății plănuite și în care se accentuiază încă la început adevărul: «Nu suferă nici o îndoială, că fundamentul întâi al înfloririi fiecărui stat este cultivarea morală și luminarea poporului, și bunăstarea lui prin astea condiționată»; la invitarea lui, trei fruntași ai neamului: nemuritorii Gheorghe Bariț și Timoteiu Cipariu, precum și venerabilul domn Ioan Pușcariu, octogenarul de astăzi, de care ne bucurăm că-l vedem încă în viață, au lucrat trei proiecte de statute, din care Șaguna însuș a combinat unul, pe care l-a înaintat prin Guvernul provincial transilvan Cancelariei aulice spre orientare pentru concederea adunării de constituire; sub conducerea lui se ținut în zilele de 9 – 11 Martie v. 1861 această adunare, numită «conferență», în care se dezbătută și se votară normele fundamentale ale însoțirii noastre, care rămaseră în vigoare până în anul 1897, și după ce aceste norme primară aprobarea Prea Înaltă, tot sub conducerea lui se ținut aici în Sibiiu, în zilele de 23 – 26 Octomvrie v. 1861, prima adunare generală a noiei însoțiri culturale, în care se înscrieră cei dintâi membri ai ei, se făcū, în consonanță cu Statutele, constituirea ei pe trei ani de zile, alegându-se ca primul președinte al ei însuș Șaguna, iară ca vice-președinte eruditul canonic Timoteiu Cipariu, se numiră câțiva bărbați meritați, români și străini, ca membri onorari, iară zelosul Gheorghe Bariț, ales cu unanimitate ca prim-secretar, prezintă o serie de propuneri pentru activitatea literară viitoare a Societății acum inaugurate.

Așa se începură, sub conducerea marelui și în veci neuitatului Arhiereu, lucrările Asociației noastre, la început în cadre de tot modeste, din cauza lipsei de mijloace materiale, iară mai târziu cu o intensitate din ce în ce mai mare.

În vara anului 1862 Șaguna conduse memorabila Adunare din Brașov, împreună cu o expoziție de manufacturi, prima expoziție românească în țara noastră și, poate, și dincolo de munți, iară în vara anului 1866, chemat din nou la cârma tinerii Asociației, conduse adunarea din Alba-Iulia, unde, întocmai ca la Brașov, ambii Arhipăstori ai bisericilor române din patrie se aflau unul lângă altul, în mijlocul credincioșilor lor, doritori de înaintare.

Astfel nemuritorul Arhiereu, dela nașterea căruia s'a împlinit înainte cu câteva luni 100 de ani, a condus primii pași ai însoțirii noastre culturale, dându-i duh din sufletul său înalt și plin de înțelepciune, încălzind-o cu căldura inimei sale doritoare de bine și ocrotind-o de toate piedecile și primejdiile, ce i-s'ar fi putut ivi în cale.

El, care în anii 1860 – 1865 a desfășurat o activitate atât de mare politică, care tocmai în timpul acesta lucră fără preget pentru regenerarea bisericii sale și pentru emanciparea ei de sub jugul străin, totuș află vreme și pentru ședințele Comitetului central al Asociației, cari se țineau într'o modestă sală a seminarului și nu pregetă a da toată băgarea de seamă și unor lucruri, care altora, poate, li s'ar fi părut de puțină însemnătate, ca de pildă conferirea stipendiilor pentru tinerii dela școlile mai înalte, ajutorării meseriașilor, sau fixării vre-unui modest premiu pentru vre-o publicație de interes obștesc.

Dar oamenii mari se cunosc de obicei tocmai după seriozitatea, cu care tractează chiar și lucrurile mici.

Ce privește chipul, cum înțelegea Șaguna menirea Asociației, entuziasmul său pentru dânsa, încrederea ce o avea în viitorul ei, dar totodată

și așteptările, ce le avea dela ea, toate acestea le vom cunoaște mai bine, dacă vom reciti cu băgare de seamă vorbirile ținute de dânsul cu prilejul diferitelor adunări, pe cari le-a condus.

Astfel la deschiderea conferinței prealabile pentru întocmirea Statutelor, din Martie 1861, pornind dela adevărul, că omul, dacă voiește să se simtă fericit, trebuie să cultiveze puterile sale trupești și intelectuale, vorbește astfel: «Este așadară lucru prea firésc, că noi știind chemarea noastră ca oameni sociali și cunoscând trebuințele noastre, precum și auzind și înțelegând glasul cel puternic al veacului civilizată, în care trăim, nu putem neglija acea datorie, cu carea suntem deobligați cătră noi înșine și cătră toți aceia, cari ne stau mai deaproape, adecă cătră connaționali și compatrioții noștri. Noi... *simțim în noi o puțință de a ne perfecționă pre noi și pre ai noștri prin mijloacele libertății naționale*, și spre a ajunge aceea, ne-am hotărât a ne consolidă într'o asociațiune bine organizată, care'și face sieși de problemă promovarea literaturii și culturii poporului nostru român, precum și înaintarea industriei și a agriculturii în sânul nației noastre».

Convingerea lui despre valoarea culturii și despre trăinicia monumentelor spirituale o exprimă în aceeaș vorbire în următoarele cuvinte caracteristice: «Totuș eu într'acolo 'mi dau părerea mea, că monumentele materiale ale unui period cult se pot nimici prin mâni barbare și o nație liberă se poate lipsi de libertate prin niște legi draconice; *însă monumentele spirituale și moravurile cele morale, precum și valoarea lor, rămân pentru toți timpii nerăsturnavere, căci acestea sunt mai pre sus de ori-ce putere silnică și fizică; de ele nu se poate atinge mâna barbarului; furul nu le poate fură; moliile nu le pot mânca*».

Și deoarece însoțirea, ce eră în formare, avea de scop înaintarea spirituală a poporului român, el îi promite din partea sa tot sprijinul, încheiând

vorbirea sa cu cuvintele: «În sfârșit din parte-mi mă oblig, că voi sprijini scopul Asociațiunii noastre, încât va sta în puterile mele, *căci aci voi fi norocos a auzi sunetele cele dulci ale limbei materne*, care de străini nu s'au învrednicit de atențiune, însă acelea cu atâta mai scumpe sunt inimei mele!».

Iar adunarea din Octomvrie 1861, prin care s'a inaugurat activitatea Asociației așa de mult dorite, el o deschide printr'un însuflețit cuvânt, pe care-l începe astfel: «Iată, domnilor, a sosit ziua cea dorită pentru înființarea unei Asociațiuni, carea să aibă de problemă «literatura română și cultura poporului român». Mărturisesc sincer convingerea mea, că eu problema Asociațiunii noastre o caracterizez pe cât de nobilă și frumoasă și unică în felul său astăzi în întreaga națiune din toate părțile, unde se află ea, pe atâta și de serioasă și grea, *pentru că cere o perseverență de fer și un sacrificiu din inimă*».

El recomandă tinerei însoțiri susținerea legăturilor cu trecutul și membrilor ei recunoștință față cu bărbații meritați, cari și mai 'nainte au ostenit pentru luminarea poporului nostru, zicând: «...Deși Asociațiunea noastră este cea dintâi în felul său la noi, totuș vocea trecutului ne spune, că pe lângă aceea, că până astăzi n'am avut nici-o Asociațiune formală și din partea Statului recunoscută și aprobată, carea s'ar fi ocupat cu literatura română și cultura poporului, zic, pe lângă toate acestea, totuș au fost bărbați români singuratici, cari prin scrierile lor și edarea acelor la lumină s'au meritat prea mult pe terenul literaturii române și cultivarea poporului. Astfel de bărbați naționali binemeritați pentru cultura literaturii române și cultivarea poporului român am avut noi și până acum, și îi avem și astăzi pretutindeni, pe unde se află națiunea noastră. Așa dară *aducerea aminte de acești bărbați români binemeritați recomand eu Asociațiunei*».

Și termină cu următoarea inimoasă îmbărbătare: «Domnilor, masa dulcui maicii noastre este pregătită pentru oaspeți mulți; maica noastră a fost

până acum îmbrăcată în doliu, dar de acum înainte se îmbracă ea în haină de nuntă și pofteste la masă pe toți fiii săi, ca să strălucească și ea în și cu casa sa, și să înnoiască pe fiii săi, precum se înnoiesc tinerețele vulturului!».

Iar la sfârșitul adunării rostește aceste mișcătoare, înțelepte și profetice cuvinte: «Ne-am adunat în caritate; ne despărțim în caritate. Dea Dumnezeu, ca până la capătul veacului să fie tot așa! Să ne mai întâlnim la masa mamei noastre comune; să ne îndulcim de limba, naționalitatea și de toate, câte sunt ale Românilor. – Luați seama, în ce momente și în care epocă viețuim!... Popoarele mai înainte au putut trăi fără literatură; iară astăzi așa ceva este curat peste putință. – Feudalismul aristocratic s'a delăturat prin desvoltarea puterii morale și cunoașterea legilor firești; a pășit în locul aceleia egalitatea de drepturi și egala îndreptățire. *Să nu uităm însă, că puterea minții și a geniului, științele și artele sunt, care în zilele noastre dau popoarelor tărie și le asigură viitorul!*»

Așteptările, ce le nutriă în inima sa marele Arhiepiscop față de tânăra Asociație, se pot vedea mai bine din cuvântul său de deschidere, ținut în 16 Iulie v. 1862 la adunarea generală din Brașov, în care, după ce vorbește de alipirea tradițională a Românilor față de graiul lor strămoșesc și despre nizuințele lor din timpurile mai nouă de a înainta în cultură, urmează astfel: «De aceea tare cred, că sub scutul unor asemenea convingeri corecte și principii sănătoase, precum am amintit mai sus, va spori desigur literatura și cultura poporului român peste toată așteptarea și Asociațiunea va vedea toate așteptările sale coronate cu succesul dorit, pentru-că nu vor trece multe zeci de ani, și vom vedea literatura limbei noastre la asemenea grad de cultură cu a celorlalte limbi culte; școalele și institutele literare, ca unicele mijloace de cultura națiunii, le vom vedea și la noi în stare înfloritoare; vom vedea satele și orașele române regulate și înaintate; nu vor trece multe zeci de ani, și vom

vedea acolo grădini și holde frumoase cultivate, bogate de pomi fructiferi, unde până eri alaltăeri erau numai pălămide și alte ierburi sălbatice; nu vor trece multe zeci de ani și ne vom bucura, văzând economia rațională la plugarii noștri, înflorirea artelor și a tot felul de măștri la Români noștri... Pe scurt, nu vor trece multe zeci de ani și națiunea română va fi regenerată și întinerită în puterile sale intelectuale, industriale și materiale, pentru că națiunea este setoasă după cultură și luminare, iar membrii acestei Asociațiuni nu vor cruța nici un sacrificiu, ce ar condiționa un viitor mai fericit și propășirea națională!»

Iată cum înțelegea Șaguna menirea Asociațiunii noastre; iată ce așteptări mari, - poate, chiar prea mari, dar în tot cazul explicabile în acel timp de avânt național, - avea el dela ea; iată, ce câmp larg de activitate desfășură el înaintea ochilor acelora, cari se înrolaseră sub steagul ei pururea biruitor! Și dacă astăzi, după aproape 50 de ani, suntem încă departe de realizarea povestirilor ademenitoare, cuprinse în aceste cuvinte menite a îmbărbăta și pe care am îndrăznit a le reaminti și cu altă ocaziune, vina nu este numai a noastră, ci în mare parte a împrejurărilor, care de atunci s'au schimbat în multe privințe, și, poate, nu tocmai în favorul nostru.

Aceasta însă nu trebuie să ne descurajeze în nizuințele noastre, ci dimpotrivă să ne îmbărbăteze, căci valoarea unui om, cât și a unui popor, se arată tocmai în energia, cu care știe birui piedecile ce-i stau în calea sa spre înaintare și fericire. Și calea spre această biruință ne-o arată Șaguna în vorbirea sa din Alba-Iulia din vara anului 1866, când, poate, și pe el îl părăsiseră unele din iluziile, ce și-le făcuse cu câți-va ani mai înainte. Ea este *munca*, munca neobosită, munca pe toate terenele, care oțelește pe individ, îi agerește mintea, îl înalță moralicește, îi desvoltă încrederea în sine; munca, acel mijloc fermecător, care regenerează națiunile, le întărește, le îmbogățește, le

moralizează și care singură este în stare a le asigura viitorul pentru toate timpurile!

De asemenea principii a fost călăuzit Șaguna în întreaga viața sa și aceste principii mântuitoare le propagă el și în mijlocul însoțirii, ce și-l alesese de conducător.

Își poate închipui ori și cine, ce efect făceau cuvintele acestui bărbat cu înfățișare maiestooasă, și mai cu seamă pilda lui nobilă de activitate neobosită, de jertfire de sine și de devotament pentru binele obștesc, asupra contemporanilor săi, grupați în jurul acestei Asociații! Toți priveau la el cu cel mai mare respect, cu toții recunoșteau superioritatea lui și cu toții erau convingși, că destinele tinerei Asociații nu puteau fi încredințate în mâni mai bune.

Convingerei acesteia i-a dat expresiune însuș nemuritorul Timoteiu Cipariu în clasică sa cuvântare din Sibiu, din toamna a.1861, în care, după-ce vorbește cu toată competența și cu cea mai mare însuflețire despre însemnătatea limbei materne și după-ce urează viață îndelungată și roade bogate tinerei plante, – Asociației, – ce tocmai se plantă și pe care o numește «razim al naționalității române», se întoarce către conducătorul noului așezământ cultural și zice: «Să urăm, domni și frați, și acelui mare bărbat al națiunii, carele dela început cu căldură a cuprins la sinu-și și fără preget a condus până în momentul de acum ideea acestei Asociațiuni, care astăzi din idee trece în realitate; să-i urăm din inimă călduroasă, cu sinceritate nefățărută și cu răsnet străbătător, ca Cel-ce l-a înălțat la această mare treaptă, să-i însufle purtarea de grijă părintească pentru națiunea română, nu numai în cele sante și d-zeești, ci și în cele-ce se țin de bunăstarea unui popor demn de o soarte mai bună, - de bunăstarea nu numai materială, ci mai vârtos de aceea stare eminentă, ce distinge pe o națiune cultă de cătră un popor, precum

cuvântul distinge pe om de alte viețuitoare pe acest pământ. Să-i urăm, ca să-și vadă efectuate intențiunile marinimoase, ce le nutrește către națiunea română, să-și vadă națiunea fericită, mai fericită, de cum o văzuse la începutul păstoriei sale; să-și vadă mângăierea cu ochii, repausul și mulțămirea sufletului încă și în vieța aceasta. Să-i urăm zile fericite în mijlocul națiunii ajunse la fericire, zile multe și împreunate cu neîncetată mulțămită din partea acestei națiuni bune și tânăr simțitoare, cerând și rugându-ne, ca și de aici înainte să binevoiască a cuprinde ș'a adăposti, a ajuta și a sprijini această tânără societate, pe care o-a ocrotit dela leagăn până în momentul de față».

Iar vrednicul și în veci neuitatul G. Bariț, despre care se știe, că nu eră totdeauna în consonanță de vederi cu Șaguna, mai cu seamă în ceea ce privește cestiuile politice, zice într'un tractat al său, în care vorbește despre primii 15 ani ai «Asociațiunii» și în care citează cuvintele rostite de marele Arhiereu la încheierea adunării generale din toamna anului 1861: «Acestea sunt cuvintele acelui prelat ilustru, carele pe lângă necurmata sa laboare pentru scoaterea credincioșilor săi din întunec și din umbra morții, în tot timpul arhieriei sale a înavușit literatura noastră cu cărți școlastice și bisericești, compuse sau traduse de el. Avea mare drept Mitropolitul Andreiu a provoca și pe alții, ca să facă asemenea».

Și în opul său din urmă: «Părți alese din Istoria Transilvaniei», vol. III, vorbind despre înaintarea bisericei române răsăritene din patrie sub Șaguna, zice: «Se ceruse *un spirit gigantic și o voință neînduplecată*, pentru-ca să o regenereze. *O adevărată provedință a fost aceea, care-i trimisese pe Andrei baron de Șaguna*». Iar mai încolo, vorbind despre personalitatea marelui Arhiereu: «Șaguna a tras în viața sa un plan atât de larg și măreț, încât succesorii săi au să lucre cel puțin o sută de ani, ca să-l vadă realizat întreg».

Un bărbat providențial a fost Șaguna pentru Asociația noastră, căruia avem a-i mulțămii o parte însemnată din înfăptuirea ei, îndrumările cele mai prețioase pentru viitorul ei, și a cărui contribuție de 1050 fl., împreună cu cele 2000 fl., dăruite de fericitul Mitropolit Alexandru, au format prima temelie materială a însoțirii noastre culturale.

Cuvine-se deci, să-i fim în veci recunoscători, cuvine-se, ca figura lui bărbătească să o avem pururea înaintea ochilor noștri sufletești, iar învățăturile lui înțelepte să le avem totdeauna de îndreptar în lucrările Asociației noastre.

Dar lucrările săvârșite de Șaguna în interesul însoțirii noastre culturale sunt numai un episod din activitatea uriașă și binecuvântată, desvoltată de acest bărbat epocal spre binele și înaintarea neamului nostru românesc, – un episod însă, care stă în strânsă legătură cu întreaga ființă sufletească și cu întreagă vrerea atât de puternică a acestui om în adevăr extraordinar.

Partea cea mai însemnată a activității uimitoare a lui Șaguna, precum este îndeobște cunoscut, s'a îndreptat în prima linie în favorul bisericii conduse de dânsul, în fruntea căreia o soarte norocoasă îl adusesse din anul 1846, mai întâi ca vicar, apoi ca episcop și în cele din urmă, prin vrednicia lui, ca Arhiepiscop și Mitropolit.

El ridică această biserică din starea dejosită, în care tânjise mai înainte; o liberă, cum s'a amintit mai sus, de stăpânirea străină și o înzestra cu o întocmire din cele mai democratice; sub înțeleapta și energica sa ocârmuire se ridicară sute de școli populare, două gimnazii, o școală reală și comercială, iar seminarul pentru preoți și învățători se organizează pe baze cu totul nouă; bisericile se înzestră cu fondurile de lipsă; zeci și sute de tineri fură ajutați la continuarea studiilor; se înființă o tipografie, în care se tipăriră numeroase cărți bisericești și școlare. Însuș marele Arhieru, în ceasurile de liniște, când îi dau răgaz numeroasele afaceri administrative sau luptele politice, la care a luat

o parte așa de activă, apucă condeiul în mână și urmând pilda Arhierilor celor mari ai bisericeii noastre: a lui Varlaam și Dosofteiu, a lui Iacob Stamati și a lui Veniamin Costachi, a lui Antim Ivireanul al Ungro-Vlachiei, a lui Chesarie al Râmnicului și al lui Damaschin al Buzăului, scria fără preget, alcătuiind lucrări nouă, unele de o valoare netăgăduită, și îndreptând și reeditând lucrări mai vechi, de care se simția trebuință.

Și ca să pună coroană vieții sale, acest mare bărbat, care 'și închinase întreaga ființa sa binelui poporului său și bisericeii sale, lasă întreaga agonisință materială a vieții sale în folosul Neamului și al Bisericeii.

În adevăr, modesta criptă dela Rășinari aveă să primească în ziua de 21 Iunie 1873 un om mare, care merită să fie jelit de un neam întreg.

Va zice însă cineva, că faptele acestea ale lui Șaguna privesc numai o parte a poporului nostru și astfel amintirea lui nu este o datorință obștească a Românilor din această patrie și în genere a întreg neamului românesc.

Cel-ce ar judecă astfel, ar face ca acel frate fără minte și fără inimă, care, locuind sub acelaș coperiș cu alt frate al său, ar zice: Ce-mi pasă mie, de ce se întâmplă în locuința vecină?... Întâmplesse ori și ce la fratele meu, mie nu-mi pasă!... Între furii, să-l jefuiască, vină potopul să-l înnece, arză-i focul avutul și culcușul, căci mie nu-mi pasă!... Și nu-și dă seamă, că furii jefuind pe fratele său, vor năvăli și asupra lui; potopul, surpând odaia vecină, va amenința și pe a lui; și focul, mistuind partea de coperiș de-a dreapta, va trece și de-a stânga!

Dacă în privința celei mai înalte instituțiuni sociale, în privința Bisericeii, soartea a împărțit arborele naționalității noastre în două ramuri, dintre care una se îndreptează spre răsărit, iară alta spre apus, aceasta nu însemnează ca aceste ramuri să caute a se nimici una pe alta, ci dimpotrivă, ele sunt datoare să se sprijinească una pe alta, bine știind, că amândouă răsar din

aceeași tulpină, că amândouă se hrănesc cu acelaș suc și că amândouă sunt supuse la aceleași primejdii; dacă se vor încuibă omidele într'una, vor trece și în cealaltă parte; când vânturi dușmănoase vor izbuti a culcă pe una din ele la pământ, de bună seamă va veni și rândul celeilalte.

De aceea între cele două ramuri ale Bisericei naționale române o singură rivalitate e admisibilă: rivalitatea de a produce care mai de care roade mai nobile și a servi ca ocrotitoare ale naționalității noastre și a celor mai înalte interese morale și intelectuale ale ei. Iar bărbații mari ai neamului nostru, cari și-au jertfit viața, munca și averea pentru binele obștesc, – fără a ne uita, dacă au trăit și au lucrat în Sibiiu sau în Blaj, în Arad sau în Oradea-mare, în Lugoj sau în Caransebeș, – trebuie cinstiți de toți Români.

Și între acești bărbați Șaguna ocupă, fără îndoială un loc de frunte.

Să aducem deci din adâncul inimei noastre mulțămăta cea mai ferbinte Părintelui ceresc, care ni l-a trimis în ziua de 20 Decemvrie v. 1808, și să nu uităm de acea bună Româncă, Anastasia, care l-a știut mântui pentru neamul nostru.

În veci pomenirea lor!...

Și acum, aruncând o privire asupra întâmplărilor petrecute dela ultima adunare generală, ținută în Șimleul-Silvaniei, încoace, vedem cu durere, că în timpul acesta scurt Asociația noastră a pierdut câțiva dintre cei mai vrednici membri ai săi, între cari, pe fruntașul între fruntași, fericitul *Alexandru Mocsonyi*, fost președinte de onoare al «Asociațiunei» și membru fondator al Muzeului, în care ne aflăm.

Născut dintr'o familie fruntașă de origine macedo-română, ca și nemuritorul Arhieru Andreiu Șaguna, familie nobilă nu numai prin trecutul său, ci mai vârtos prin faptele sale naționale și filantropice, care a dăruit neamului nostru pe fericiii: Petru, Andreiu, Anton și George Mocsonyi,

precum și pe virtuoașa Caterina Mocsonyi de Foen, mama fraților Alexandru și Eugen, – fericitul Alexandru Mocsonyi, după ce a făcut studii serioase juridice și filozofice, a luat parte activă la viața politică, apărând drepturile naționale ale poporului nostru în dietele din anii 1865 – 1874, până când decepționat și desgustat de luptele politice, s'a retras la proprietatea sa din Bănat, unde ducea o viață retrasă și meditativă. Deși însă retras din vârtejul politic, mult regretatul reposat urmărea cu atențiune toți pașii poporului nostru, și când simțea că este lipsă a-și spune cuvântul său în afacerile naționale sau culturale și bisericești, el și-l spunea cu toată bunăvoința, dar totodată cu toată înțelepciunea și cu tot cumpătul care-l caracterizau. Când era vorba însă de ajutorarea vreunei întreprinderi naționale sau de vre-o faptă filantropică, el băga fără șovăire mâna în buzunar și ajuta cu dărnicie tot ce i-se părea vrednic de ajutorat. Nu era aproape nici o instituție națională, care să nu fi fost sprijinită de fericitul Alexandru Mocsonyi cu sume însemnate. Astfel la clădirea edificiului în care ne aflăm, dânsul împreună cu vărul său, regretatul Zeno Mocsonyi de Foen, au dăruit suma însemnată de 24,000 coroane.

Afară de aceea mult regretatul răposat era și un erudit. Mai mult decât atât: el era un adevărat filozof. Și dacă numărul publicațiilor sale nu stă în raport cu bogăția cunoștințelor sale, cauza era însăși natura retrasă și meditativă a lui. Sufletul lui, pe cât îl pot eu înțelege, seamănă cu opalul nobil, care prinde razele soarelui, dar numai o parte mică din ele pot străbate printr'ânsul. Acea, ce a scris și a publicat însă, dovedește vederi largi, concepții înalte și o judecată deosebit de pătrunzătoare.

Cu un cuvânt, sub fața liniștită și palidă a lui Alexandru Mocsonyi se ascunde un spirit înalt și în trupul lui delicat batea o inimă simțitoare pentru tot ce e nobil și frumos, și mai vărtos pentru Neamul său mult iubit și pentru diferitele lui instituțiuni.

În vederea acestor însușiri excepționale Adunarea generală a Asociației noastre, ținută în Septemvrie 1901 aici în Sibiiu, îl alege cu mare însuflețire de președinte al acestui așezământ cultural, demnitate, pe care mult regretatul, în vederea sănătății sale slăbite, o primii numai ca un răspuns la încrederea generală, ce i-se arătase.

Cu toate acestea nu pregetă a conduce Adunarea generală ținută în Oravița, în 14 și 15 Septemvrie 1902.

Vorbirea, cu care deschise această adunare, fu o nouă dovadă de adâncă lui înțelepciune și de căldura, cu care urmărea tendințele de înaintare ale poporului nostru. El definește din nou aceste tendințe, mai limpede, de cum făcuse, poate, ori și cine până atunci, și arată, care este chemarea cea mai apropiată a Asociației.

«Lupta pentru cultură», zice dânsul în această vorbire, «nu este altceva, decât lupta pentru existență națională. Firește, numai cultura adevărată are această putere conservatoare, iar cultura adevărată nu poate să fie alta, decât numai și numai cultura națională».

Iar despre Asociațiune vorbește astfel: «Prin Asociațiune ni-s'a deschis arena, la pragul căreia dispar toate veleitățile despărțitoare; pe această arenă ne prezentăm desbrăcați de toate particularismele, de toate divergențele confesionale, politice, locale ori provinciale; pe acest teren ne întâlnim cu toții uniți într'un cuget și o simțire.

Asociațiunea este expresiunea unității și solidarității naționale pe terenul cultural al poporului român din Ungaria; iar prin organizarea ei ni-e dată posibilitatea concentrării puterilor noastre. Astfel, ca o zi epocală va străluci în analele ei ziua, în care Asociațiunea va vedea organizată sub stindardul său întregă inteligența română ca o armată bine disciplinată în serviciul cauzei naționale. Concentrarea națională deci să ne fie lozinca».

După trei ani de zile înțeleptul bărbat, care rostise aceste cuvinte pline de adevăr, simțindu-se tot mai slăbit, se văzù silit a se retrage dela postul de onoare, la care-l chemase încrederea obștească. În vederea maritelor sale deosebite însă Asociația noastră se simți îndemnată a-l numi, în adunarea generală din Timișoara, președinte de onoare al său, onorându-se astfel însaș pe sine.

Și deși se știa, că Alexandru Mocsonyi suferă și cu greu poate părăsi casa, totuș ochii poporului nostru se îndreptau cu încredere spre castelul din Birchiș, de unde se deprinsese să primească sfaturi înțelepte și mână de ajutor. Până când în noaptea de 2 Aprilie n. a.c. i-se luă și această mângâiere.

Între lacrimile poporului întreg se depuseră rămășițele pământeste ale mult regretatului bărbat în cavoul familiar din Foeni, iar sufletul lui se îndreptă spre sferele senine ale ceriului, ca să petreacă împreună cu sufletele celorlalți bărbați mari ai neamului nostru.

Să cinstim deci memoria acestui mult meritat bărbat, alături cu a lui Șaguna, al cărui școlar și urmaș a fost în multe privințe; iar numele lui să-l scriem în inimile noastre cu litere mai neperitoare, decât cele săpate în marmora acestui edificiu!

Și acum, conduși de spiritul înalt al acestor doi mari decedați și al tovarășilor lor de muncă de odinioară, cari ne-au lăsat moștenire și ne-au încredințat spre păstrare și întărire această măreață instituție culturală, să începem lucrările noastre!

Declar prin urmare adunarea generală de deschisă.
